

Pagini de jurnal

Cu prilejul aniversării a 25 de ani de la proclamarea Republicii, teatrul t.v. a transmis o serie de piese, mai vechi și mai noi, ale unor dramaturgi contemporani. Între ele, o piesă care a trecut prin multe teatre și prin multe stagii, o piesă, hai să-i spunem clasică, a dramaturgiei contemporane — *Citadela sfărâmată* — o piesă care a constituit, în urmă cu ani, un moment de vîrf al teatrului românesc. Am văzut-o în diverse teatre și în diverse distribuții, iar acum am revăzut-o la televizor, în regia lui Călin Florian.

Cîndva, la o adunare culturală, Horia Lovinescu declara că această piesă a sa este depășită, că nu-l mai reprezintă și că nici măcar n-o consideră o lucrare foarte bună. Îl înțeleg bine pe autor în furia sa autoflagellantă, fiindcă între timp scrisese o groază de piese, dintre care unele remarcabile, iar câteva referate, probabil scoase de la recondiționat, i-o puneau mereu înaintea, ca pe o capodoperă înegalată și înegalabilă, obligîndu-l parcă pe scriitor să se simtă vinovat față de propria sa creație, să se considere într-un perpetuu declin de bar și de meșteșug. În același timp, chiar dacă Horia Lovinescu a renegat sincer acest moment al creației sale, *Citadela sfărâmată* rămîne indiscutabil un moment al dramaturgiei noastre postbelice, un moment sigur, durabil și revelator pentru ceea ce a dat mai bun și mai solid teatrul românesc în ultimele două decenii.

Am revăzut piesa la televizor, cu o distribuție nu în întregime ci excepțională sau măcar adecvată, cu unele îngroșări de interpretare care trăgeau drama spre șarjă, cu unele apariții palide sau cel puțin indecise, dar, cu atât mai mult, structura textului s-a arătat densă și bogată, perfect viabilă, nu numai sub raportul documentului uman al epocii, dar și sub raportul vîgorii artistice. Piesa demonstrează o bună știință a teatrului, o înțelegere pătrunzătoare a psihologiei decepțiunii și o incontestabilă adîncime a replicii.

Interesant e faptul că filozofia paradoxală pe care o practică Matei — cu implicarea egală a riscului și a blazării, și violenței și a indiferentismului acțional — și care a filiiit o vreme în straturile mai „rafinat” ale ideologiei fascisto-legionare, producînd nu numai confuzie intelectuală, dar și asasinare monstruoasă (Petru, fratele, și Irina, iubita lui Matei, sînt doar victime indirecte ale acestei doctrine antisociale), nu are astăzi un sunet întrutotul stins. Molecular, ea continuă să existe și să prolifereze în diverse forme și locuri, atacînd sau încercînd să atace esența progresistă a dezvoltării sociale și spirituale. Așadar, mesajul umanitarist și democratic pe care-l transmite piesa lui Horia Lovinescu, prin critica inteligentă adusă ideologiei iraționale și inumane a personajului Matei, se păstrează pe deplin actual, fiind un caz rar de dezbateră filozofică în contextul unei dramaturgii aplecată, în general, asupra unei problematice morale și foarte puțin deschisă confruntărilor filozofice. Poate și din această cauză, partea cea mai bună a spectacolului prezentat de televiziune au constituit-o relațiile Matei-Irina și Matei-Petru, gîndite și jucate ireproșabil de Gheorghe Cozorcici, Florina Cereel și Ion Caramitru.

Nu știu cite dintre piesele mai vechi ale dramaturgiei socialiste își vor fi păstrind azi (și mai tîrziu) prospețimea și interesul, dar faptul că există *Citadela sfărâmată* și că o putem relua fără jenă, fără sentimentul că oficiem un act strict omagial, este un argument în favoarea literaturii *de durată*, emancipată de protecția clipei, a conjuncturii.

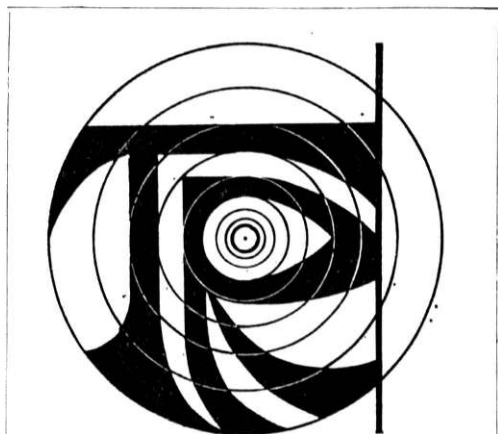
Aniversarea Republicii ne-a prilejuit și vizionarea unui film de montaj pentru televiziune, datorat unuia din cei mai buni gazetari politici — Eugen Mandrie. Istoria văzută prin publicistică are altă temperatură și e normal să producă uneori surpriză, dacă nu chiar mirare. Se știe, însă, că ziaristul scrie altfel decît istoricul, vehemența pamfletară, ironia, patima politică fiind instrumentele sale, de unde culoarea absolut particulară pe care acesta o dă faptelor. Ca cititor și spectator cotidian, îi prefer deci pe ziaristi, cu febra lor lucidă și patetică, făcînd să explodeze din nou în cuvînt și imagine exploziile consumate ale istoriei.

În programul Anului Nou, prezența cea mai puternică, cea mai plină de relief a fost, și de data asta, a actorilor. Televiziunea a căutat să pună în valoare, prin „show”-uri, cîteva din talentele remarcabile pe care le avem. Și ne-am convins încă o dată că există azi în România actori de talie mondială, care ar putea concura de pe poziții egale — dacă și în arta interpretării s-ar organiza concursuri, ca în tenis — cu cei mai buni dintre actorii Europei. Ne-au demonstrat-o și Toma Caragiu, și Stela Popescu prin „show”-urile lor, ne-au demonstrat că știu să cînte și să danseze admirabil, serios sau în parodie, că știu să spună cu un

baz irezistibil texte bune și chiar texte proaste (piatra de încercare a măiestriei profesionale!), că știu să umple ecranul televizorului cu personalitatea lor .

Lăsând la o parte calitatea mai bună sau mai puțin bună a unor scenarii, arta interpretării de televiziune a atins, în cazul actorilor noștri (un merit mare este și al regizorilor), un nivel remarcabil. Putem exporta, deci, artă interpretativă. Putem exporta „show”-uri de televiziune. E ceva.

DUMITRU SOLOMON

Luna dramaturgiei românești Antologia poeziei patriotice

Evenimentul lunii decembrie la Teatrul radiofonic L-a constituit nu o emisiune, nu doar câteva din foarte numeroasele emisiuni teatrale, ci întreaga manifestare, amplă și cuprinzătoare, închinată aniversării Republicii, numărând peste douăzeci de spectacole realizate de-a lungul anilor, alese cu grijă dintre cele a fi mai reprezentative, și legate între ele prin tematica majoră a actualității. Fără îndoială, o sinteză a acestei manifestări nu poate scăpa din vedere faptul că scenariile radiofonice, piesele de teatru ori dramatizările prezentate sînt semnate de autori al căror nume s-a impus de-a lungul acestui sfert de veac, reprezentînd tot ce e mai valoros în cultura românească: Zaharia Stancu, Aurel Baranga, Horia Lovinescu, Paul Everac, Mihnea Gheorghiu, Al. Mirodan, D. R. Popescu, Sergiu Fărcășan, Dan Tărchilă sînt numai o parte dintre ei, lor

ascultătorilor datorîndu-le emisiune realizate după *Descult*, *Zodia taurului*. Al *patrulea anotimp* sau *Ședința*, *Evadarea*, *Omul nu e singur*, *Steaua polară*, și altele altele. Este, să o recunoaștem, o lăudabilă inițiativă și o considerabilă stăruință să pui aproape zilnic la îndemîna ascultătorilor o emisiune de teatru. Este, totodată, un considerabil efort al redacției de specialitate, să prezinte în cadrul acestei semnificative manifestări cinci premiere: *Viața nu-i cu taxă inversă*, scenariu de Sergiu Fărcășan, *Al patrulea anotimp*, de Horia Lovinescu, în versiune radiofonică, dar cu admirabila interpretare a actorilor Naționalului, *Singurătatea trăgătorului la țintă* de Vasile Bebreanu și Mircea Zăciu, realizat de Paul Stratilat cu un colectiv de interpreți de la Teatrul Național din Cluj, *Cromatică unei vieți* de Teofil Bucean, înfirșit, o emisiune realizată de Vasile Cojocaru și Constantin Moruzan, *Bună ziua*, avînd ca interpreți pe chiar eroii emisiunii, cooperatori de la „Viață nouă” din Sîntana.

Mărginindu-mă să consemnez deocamdată amploarea, diversitatea, densitatea tematică, punctele de interes ale acestei lăudabile manifestări, mă simt dator să revin asupra unor scenarii prezentate în premieră, cărora originalitatea, valoarea textului, calitatea realizării, le conferă un spor de interes.

Nu face în mod direct obiectul notelor de față, dar nici nu poate fi trecută cu vederea o emisiune de astă dată, cu totul peste valoarea ei obișnuită. Este vorba de emisiunea cotidiană de poezie, prezentată sub titlul „*Să urce națiunea spre comunism, în zbor*” și tinzînd să alcătuiască o antologie a poeziei patriotice românești. Au fost, firește, alese cele mai frumoase versuri care exprimă sentimentul de profundă și statornică dragoste față de patrie și față de partid, au fost zi de zi prezenți în emisiune poeții cei mai buni pe care-i avem și pe care-i iubim și cu care ne mîndrim. Dar a mai fost ceva, care explică într-un fel interesul notei de față pentru această transmisie: pentru întîia oară într-un răstimp atît de scurt s-au perindat prin fața microfonului atîția actori, rostînd versurile pomenitei antologii. Și parcă nicideată pînă acum nu a fost atît de convingătoare demonstrația înaltei lor valori, a școlii interpretative românești, parcă nicideată pînă acum nu a fost mai limpede pentru oricine că avem actori admirabili, și iubitori de poezie și capabili să o înțeleagă și să o transmită mai departe, făcînd-o și mai emoționantă, și mai accesibilă. De la Emil Botta și Fory Eterle la Ion Caramitru și Traian Stănescu, de la Irina Răchiteanu-Șirianu și Aura Buzescu la Elena Sereda și Valeria Seciu, toți zi de zi, vers cu vers, ne-au vrăjit.

V. MUNTEANU